

Българските клитики и комуникативната структура: описание и типология

Антон Цимерлинг

Държавен институт за руски език „А.С. Пушкин“

Институт по езикознание, Руска академия на науките

Московски държавен педагогически университет

fagraey64@hotmail.com

Резюме: В статията се изследва взаимодействието между синтактичната и информационната структура с оглед на словоредата в рамките на българското просто изречение, съдържащо клитики. Клитиките се дефинират като подклас функционални елементи, върху чиято употреба са наложени допълнителни прозодични и комуникативни ограничения. Въпреки комуникативната дефективност на клитиките изреченията, които ги съдържат, могат да имат производна комуникативна структура. Предмет на изследване са българските изреченски енклитики: местоименните клитики, които изпълняват функцията на допълнения или на рефлексивни показатели, енклитичните форми на глагола *съм* и въпросителната частица *ли*. Клитиките образуват вериги, чиито елементи имат фиксиран словоред. Максималният брой елементи и взаимното им разположение в дадена верига се наблюдава в общите въпроси с частицата *ли*. Основното ограничение, на което се подчинява подредбата на българските клитики – а именно, позицията им спрямо лявата граница на простото изречение (обикновено след първата синтактична група) и спрямо глаголната форма (разполагат се в съседство с нея) – е граматикализирано и не зависи от комуникативната структура на изречението. Обратно, производните типове словоред в изреченията, съдържащи клитики – по-конкретно изреченията, при които се наблюдава

закъсняла реализация на клитичната верига, и отчасти изреченията с разкъсване на клитичната верига – възникват под влияние на комуникативни фактори.

Ключови думи: български език, функционални елементи, клитики, клитични вериги, параметризация на езиковото разнообразие, синтаксис, словоред, информационна структура, да/не-въпроси